



TÜRK AİLE DEĞERLERİNİN GELECEK KUŞAKLARA AKTARILMASINDA DERS KİTAPLARINDAKİ GÖRSELLERİN ROLÜ

Sebile YILMAZ

YL. Öğr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, sebile.yilmaz0@ogr.dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4816-7630

Levent MERCİN

Prof. Dr., Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, levent.mercin@dpu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5721-6054

Yılmaz, Sebile ve Mercin, Levent. "Türk Aile Değerlerinin Gelecek Kuşaklara Aktarılmasında Ders Kitaplarının Rolü". Sanat Eğitimi Dergisi, 10/1 (2022 Bahar): s. 67-83. doi: 10.7816/sed-10-01-05

ÖZ

Her toplumun kültürel ve sosyal bir yaşam biçimi vardır. Bu yaşam biçimi içerisinde "değerler" önemli bir yer tutar. Bir toplumun değerleri, kültürel açıdan o topluma özgü olabileceği gibi evrensel unsurları da içerebilir. Çünkü değer yada değerler felsefe ve sosyal bilimler gibi çok geniş bir alanı kapsar. Değerler bireyin çok küçük yaşta öğrenmesi ve davranışa dönüştürmesi gereken olgulardır. Bu durum ailede başlayan ve okulda devam eden bir süreci ifade etmektedir. Toplumların yaşam biçimlerinin ve değerlerinin oluşmasında aile, en önemli yapı taşlarından biridir. Okul çağındaki çocuklar, değerleri çevresinden örnek olarak alabileceği gibi, bu değerleri ders kitaplarındaki akademik bilgiler ve görsellerle de elde edebilir. Çocuklar, kitaplarda okuduğu metinler ve gördüğü görsellerden etkilenerek ruhsal ve algısal olarak özdeşim kurabilmektedir. Ders kitapları hazırlanırken, kitabın çocuklar üzerindeki oluşturabileceği etkinin göz önüne alınması beklenir. Dikkat edilecek hususlar arasında görseller önemli bir rol oynar. Ancak mevcut okutulan ders kitaplarındaki görsellerde değerlere yer verilme sıklığı, kitap görsellerinin kitaptaki metinleri ifade etme düzeyi ve görsellerin sanatsal kaygılar bağlamında estetik olup olmama durumunun araştırılması bir ihtiyaç olarak görülmüştür. Bu yüzden bu çalışmada Türk aile değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında ders kitaplarındaki görsellerin rolü üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda özellikle ders kitaplarındaki görseller, hem ifade hem de estetik açıdan incelenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırma 5. sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi kitapları ile sınırlandırılmıştır. Betimsel yöntemlerden tarama modeli ve eser analizi tekniğinden yararlanılarak gerçekleştirilen çalışmada; kitaplardaki görsellerin bir kısmının konuyu ifade etmede, bir kısmında ise görsellerin estetik niteliği açısından değer ya da değerleri aktarmada eksikliklerinin bulunduğu düşünülmektedir. Yazarlar tarafından, 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki görsellerin, diğer kitaplara göre daha yeterli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Türk aile değerleri, görsel, ders kitabı, resimleme

Makale Bilgisi:

Geliş: 9 Kasım 2021

Düzeltilme: 14 Aralık 2021

Kabul: 9 Ocak 2022

Yazar Notu: Bu makale Kütahya Dumlupınar Üniversitesi tarafından düzenlenen Uluslararası Aile Kongresi'nde sunulmuştur (<http://ailekongresi.dpu.edu.tr/>)

Giriş

Değer kavramı küçük yaşta öğrenilen ve anlamının bilindiği düşünülen bir kavramdır. Değerler eğitimi çerçevesinde kullanılan değer kavramı, 'toplumu oluşturan bireylerin çoğunluğu tarafından kabul edilen, benimsenen, aktarılan ve toplumsal yaşamı düzenleyen inanç, duygu ve düşünceler' olarak tanımlanabilir (MEC, 2022). Maddi ve manevi kültür, bir toplumun kendine özgü değerlerinin oluşmasında etkilidir. Ancak bunların büyük bir çoğunluğu evrensel değerlerle ortak özellikler içerir: Saygı, sevgi, yardımlaşma, dayanışma, sorumluluk, paylaşma, dürüstlük, tutumluluk, çalışkanlık, demokrasi, cömertlik, erdem, nezaket, onur, adalet, sabır, başarı, özsaygı, özgüven, empati vb. değerler evrensel değerler olarak kabul edilmektedir.

Değer, değişime ve gelişime açık olabildiği gibi, değişmeyen gelenekçi bir yönü de vardır. Örneğin aile değeri, gelenekçi bir özellik gösterirken, yani insan ailesini değiştirmek veya geliştirmek gibi bir davranışı sergileyemezken; yardımlaşma, işbirliği veya hürriyet değerler geliştirilebilir olabilmektedir. Değer, geleceğe biçim verme ve kişilik oluşturma çabasıdır, bu yüzden de süreç gerektirir. Toplumun maddi ve manevi yaşantılarının sonucunda oluşabilen değerler, sosyo-kültürel bir özellik içerir. Değer, gözlem yapılarak, hissederek ve bilgiyi yaşama aktararak öğrenilir. Bu süreç, her zaman ve mekânda olabileceği gibi, ailede, toplumda ve okulda daha fazla deneyimlenir (Mercin ve Diksoy, 2017). Hakam'a göre (2018) değerlerin davranış biçimine dönüşmesi için öğrencilerin yaşamlarındaki değer etkinliklerini taklit edebilmeleri gerekir. Öğrenciler, bu değerleri kavrayabilmeleri için sürekli olarak değerleri tekrarlayarak alışkanlık kazanabilir. Okuldaki eğitim sürecinde desteklenen eğitim önlemleri, toplumsal değerlere dayalı bir kültür oluşturulmasına katkı sağlar.

Eğitimin iki önemli amacı vardır: Birincisi bireyleri daha bilgili ve belirli alanlarda uzman hale getirmek ikincisi ise iyi insan olmalarını sağlamaktır. Bu kapamda gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlar başta olmak üzere tüm toplumlarda eğitim sistemlerinde, o toplum tarafından doğru ve iyi olarak kabul edilen değerleri bireylere aktarmak hedeflenir. Elbette toplumu oluşturan bireylerin eğitimi açısından en önemli dönemlerden biri de ilköğretim çağıdır! İlköğretimin işlevlerinden biri de toplum tarafından benimsenen ve doğru kabul edilen değerleri toplumun genç bireylerine kazandırmaktır. Elbette küçük çocuklar genellikle henüz ahlaki kavramları algılayacak zihinsel yeterliliğe sahip değildirler, ancak bu ahlaki kavramları ilköğretim ve okul öncesi dönemde aktarmak sonraki yıllara göre çok daha kolaydır. Birçok ülkede uygulanan değerler eğitimi de öğrencilerin bu değerleri tanımalarını sağlaması açısından oldukça önemlidir. Bireylerin iyi insan olabilmelerini sağlamak için ders öğretim programlarında değer yada değerler eğitime yer verilmektedir. Çünkü "bir toplumun, ülkenin, hatta dünyadaki tüm bireylerin geleceği, temel ihtiyaçların karşılanması, ekonomik bağımsızlık, insan hak ve hürriyetleri vb. gibi unsurlar olduğu kadar ki bunların birçoğu değerler eğitime atıf yapar, değerleri karaktere, yani gerçek yaşamlarında kullanabilen bireylerin olması ile sağlanabilir. Bir ülkenin kalkınmışlık düzeyi, sadece kişi başına düşen milli gelirinin yüksek olmasına bağlı bir olgu değildir. Aynı durum iyi insan olma özelliklerini taşıyan bireyler için de geçerlidir" (Mercin ve Diksoy, 2017). "Bir toplum değerler kültürünü ailede, okulda, iş yaşamında ve devlet yönetiminde yaşatmadıkça gerçek anlamda çağdaş ve uygar bir toplum olamaz" (Turgut, vd., 2010). Bu yüzden son yıllarda yok olmaya ve unutulmaya yüz tutmuş değerlerin yaşatılması her bireyin ve sorumluluğu olan kurumların görevidir.

Çocukların gelişiminde hayata hazırlanmalarında, öğrenmelerinde ve iyi birer insan olarak faydalı bireyler olmalarında kitaplar önemli bir rol oynar. Bu olgu değerlerin kazandırılmasında aile ve okuldaki eğitim öğretim faaliyetleri yanında kitapların da etkili olduğunu göstermektedir. Kitaplardaki metinlerin bilgi aktarımındaki rolü kadar ders kitaplarındaki (Yige, 2010) "illüstrasyonlar ve fotoğrafların, dikkatin bir noktada odaklanmasına, öğrenmenin kolaylaştırılmasına ve hafızaya yerleştirilip gerektiği zaman bilginin geri getirilmesine yardımcı oldukları bilinmektedir. İllüstrasyonların bu derece hayati bir önemi olduğu göz önüne alınırsa, basım aşaması ve öncesinde daha fazla özen gösterilmesi gerektiği kuşkusuzdur". Dolayısı ile konu ile ilişkili yeterli düzeyde görsel içeren ders kitaplarının, çocuklarda merak duygusunu uyandırmada, hayal gücünü geliştirmede, ruhsal ve zihinsel gelişimini arttırmada faydalı olduğu söylenebilir.

Türk milletinin vatanseverlik, misafirperverlik, aile sevgisi, çocuk sevgisi, yardımlaşma, dayanışma ve büyüklere saygı vb. birçok değeri içselleştirdiği söylenebilir. Ancak bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi ve diğer evrensel değerlerin kavranılabilmesi için sürekli tekrar edilmesi, ailelerin örnek olması ve okuldaki eğitim öğretim çabalarının bunu desteklemesi gerekmektedir. Bunun yansırı Türk aile değerlerinin geleceğe taşınabilmesi için ders kitaplarındaki görsellerin de etkili olduğu düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle mevcut olarak okutulan ders kitaplarındaki görsellere ne sıklıkla yer verildiği, görsellerin kitap sayfalarındaki metinleri ifade etme düzeyi, sanatsal kaygılar bağlamında görsellerin estetik özelliklerinin yeterli düzeyde olup olmadıklarının araştırılması, bu araştırmanın gerekçesini oluşturmuştur. Buradan yola çıkarak araştırma kapsamında ilköğretim 5. Sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi kitapları ele alınmış, bu kitaplardaki Türk aile değerlerini yansıtan görseller incelenmiş ve

analiz edilmiştir.

Yöntem

Bu araştırma betimsel yöntemlerden biri olan tarama modeline bağlı olarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca sanat eserlerinin değerlendirilmesinde önemli bir yöntem olan "sanat eseri incelemesi yöntemi" kullanılarak görsellerin analizleri yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı "Türk Aile Değerlerinin Gelecek Kuşaklara Aktarılmasında Ders Kitaplarındaki Görsellerin Rolü"nü incelemektir. Bu amaca bağlı olarak 5. Sınıf Türkçe, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Türk aile değerleri ile ilgili görsellere yer verilme sıklığı, görsellerin konuyu ifade etme düzeyi ve görsellerin sanatsal kaygılar bağlamında estetik özellikleri incelenmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, aile kavramına, Türk aile kurumunun temel özellikleri ile kültürel değerlerin neler olduğu, Türk aile değerlerinin gelecek kuşaklara aktarımında ders kitaplarındaki görsellerin rolüne, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bir eğitim materyali olarak okutulan 5. Sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri Ders Kitaplarının kapak görselleri ile kitap sayfalarındaki Türk aile değerleriyle ilişkili metinleri desteklemek amacıyla tasarlanan toplam 13 görselin analizine ve bunlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Aile Kavramı

Aile, anne baba çocuk veya çocuklardan oluşan bir grup veya birim olarak ifade edilebileceği gibi ortak atadan gelen fertlerin oluşturduğu bir topluluk olarak da tanımlanabilir. Öztürk'e (2014) göre aile, toplumun en küçük sosyal birimidir. Bireyin içinde bulunduğu en önemli ve asli (birincil) bir birimdir. Aile toplum içinde stratejik bir öneme sahiptir. Aile yalnız biyolojik bir birlik olmayıp her şeyden önce sosyal bir kurum olma özelliği taşımaktadır. Toplumda aile sosyal bir müessese olduğundan, birey ile toplum arasındaki iletişim bağlarını kuran bir organizasyon biçimi olmaktadır. Aile toplumun temel taşıdır. Aile müessesesi içinde bulunduğu toplumun kuralları, adetleri ve geleneklerinin etkisi büyüktür. Bunun sonucunda aile yapısı sosyal kurumlar ve diğer sosyal etkilerden soyutlanamazlar.

Aileyi, geleneksel aileden farklı olarak ancak geleneksel aileye eşdeğer olarak kabul eden çeşitli sosyal birimlerden herhangi biri olarak ifade etmek de mümkündür. Eğitimci ve araştırmacı Sand Baba (2018) aileyi "benliğin temelini, şimdiki ve gelecek nesillerden gelen sürekli bir dayanıklılık ve alçakgönüllü bir yolculuk üzerine inşa edilmiş bir ön kabul, koşulsuz fedakarlık, neşe, dayanışma ve sevgi birliği" olarak ifade etmiştir. Fox Valley United Way'in Yönetim Kurulu Sekreteri, SPARK Aile Katılımı Koordinatörü Kassia Eide (2018) ise aileyi, "sadece akraba olunan insanlardan çok daha fazlası, aynı zamanda birlikte gülüp ağlanabilen, destekleyici ve sevecen bir arkadaş grubu" şeklinde ifade etmiştir.

Bucks & Montgomery County Valley Gençlik Evi Yardımcı Direktörü Marvin Lazenbury (2018) aileyi, "sana ve eksikliklerine rağmen seni koşulsuz sevecek birine sahip olmak" olarak açıklar. Ona göre aile, "sevdiklerinize ilham verebilmeniz için olabileceğiniz en iyi insan olmaktır. Aile rengi, ırkı, inancı görmez, kültürü değil, kalbi görür. Başka şeylerin ve etkilerin bireyleri birbirine bağlayabildiği için, aile her zaman biyolojik olarak birbirine bağlı olunan bir müessese değildir. Aile güvenli ve güvenilirdir. Aile sadece önemli değil, en önemli şeydir!" der.

Yukarıdaki açıklama ve ifadeler, aile kavramının hem geleneksel hem de evrensel olarak ele alınabildiğini göstermektedir. Geleneksel olarak aynı soydan gelen ve kan bağı olan en küçük sosyal bir birim olarak kabul edilebilen aile, evrensel olarak daha geniş manada aynı duyguyu paylaşabilen, saygıyı önemseyen, karşılık beklemeden sevmeyi, yardımlaşmayı ve dayanışmayı içeren bir topluluk olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Aile ile ilgili tanımlar, değerler eğitiminin de beklediği davranış biçimleridir denilebilir.

Türk Aile Kurumunun Temel Özellikleri ve Kültürel Değerler

Türk aile kurumunun temel özellikleri Eski Türk Milletleri açısından incelenecek olursa, örf ve adetler ile töreler ve geleneklerin önemli olduğu görülür. Örneğin geleneklerin başında gelen evlenme, çadır anlamındaki "eb" kelimesinden ortaya çıkan eblenme sözcüğü ile eşanlamlı kullanılmıştır. Türklerde aile kavramının güçlü bir yapı ve müessese olarak kabul edilmesinin sebebi, evliliğin kutsal görülmesi ve ilahi bir birlik oluşturduğunun düşünülmesidir (Büyükyonca, 2019:60).

Aslan ve Can (2017), geçmişten bugüne Türk aile yapısını araştırdığı çalışmasında, Türk aile yapısının özelliklerini sorduğu genç çiftlerin verdiği cevaplara göre, Türklerin devletine ve geleneklerine bağlılığının, örf ve adetlere verilen önemin, aile bireylerinin dayanışma içinde olduğunun, Türk geleneklerinin devam ettiğinin ve müslümanlığın ön planda olduğunun öne çıktığı anlayışı tespit edilmiştir. Tüm bunların yanı sıra Türklerin misafirperver bir toplum olma özelliği, bayramlarda küslüğün ortadan kaldırılması, bir vefa göstergesi olarak büyüklerin ziyaret edilmesi, bireylerin vefatında dini vecibelerin yerine getirilmesi ve acının paylaşarak dayanışma içerisinde olunması; vatan borcu olarak kabul edilen ve Peygamber ocağı olarak bilinen askerlik görevinin yerine getirilmesi ve sünnet törenleri de Türk toplumunun kültürel değerlerini oluşturan göstergelerdir. Ayrıca Turgut'a (2010) göre, Türk aileleri arasında sevgi, büyüğe saygı; düşküne, fakire, yolcuya, yoksula, kimsesize, garibe yardım ve ilgi göstermek Türk aile değerleri arasındadır. Ayrıca misafirperverlik, dayanışma, yardımlaşma ve aile içerisindeki tatlı ve acı günlerin paylaşımı da öne çıkan değerlerdir.

Değer Kavramlarının Aktarılmasında Kitapların Rolü

Ders kitapları bilgi edinme, oyun oynama, eğlenme vb. amaçlar için yararlanılan önemli eğitim materyallerindedir. Bilgi edinme amaçlı kullanılan materyaller arasında ders kitapları da yer almaktadır. Çünkü ders kitabı, eğitsel hedeflere ulaşmak için standartları belli olan, müfredatta tanımlanan bilgileri içeren temel öğretim materyalidir. Ders kitapları basılı veya elektronik olabilmektedir. Ders kitabı öğretme - öğrenme sürecini didaktik - metodolojik bir organizasyon ile konuyu zenginleştirmek için görsel ve grafik içerikleriyle uyarlanmış bir araçtır. Ders kitabı hem içeriği hem de yapısı ile bağımsız öğrenmeyi, çeşitli bilgi ve türlerini edinmeyi sağlar. Ayrıca eğitim sürecinin temel materyallerinden biri olan kitaplar, çocukların zihinsel ve kültürel gelişimleri için en önemli faktörlerden biridir. Onları yaşamın güzelliklerine, zorluklarına ve problemlerin çözümüne hazırlayan kitaplar, basılı veya dijital yayınlar olarak hayatın bir parçasıdır.

Öğrencilerin performansını artırmak ve öğretme- öğrenme sürecini basitleştirmek için ortaokullarda ders kitaplarının kullanılması önerilmiştir. Ders kitabı genellikle konu içeriğine göre seçilir ve yazarın ilgisine göre yapılandırılır. Ders kitabı ayrıca öğrencilere güvenlik sağlar, çünkü öğrencilerin kendilerinin ne beklmeleri gerektiğini ve onlardan ne beklendiğini bilmelerini sağlayan, içinde yer aldığı dersin bir tür yol haritasıdır.

Ders kitaplarında görsellerin yeterli düzeyde kullanılmasının çocuğun öğrenme yetisi ve görsel zekasının gelişmesi açısından kolaylık sağladığı bilinmektedir. Örneğin "resim ders kitaplarında tek olarak kullanıldığında bile önemini göstermekte, metinle birlikte kullanıldığında anlam kazandıran bir veri olmaktadır" (Ergen, 2009:9). Ayrıca İşler (2003), "belirli bir düşünce ya da mesajı aktarmada metne destek olsun diye tasarlanan illüstrasyonların eğlendirici nitelikte olmakla birlikte çoğu birey üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğunu" belirtir. O "bu nedenle yazı ile birlikte illüstrasyonların kullanıldığı eğitim materyallerinin öğrenciler için hem motive edici hem de çekici olabileceğini söyleyebiliriz" ifadesini kullanır. Tümlü'nün (1995) yaptığı bir araştırmaya göre, AOF, Açık Lise ve Açık Üniversite gibi okullarda okutulan ders kitaplarındaki görselliğin öğrencilerin anlamalarına kolaylık getirdiği, daha çabuk ve şekiller sayesinde de kolay öğrendiklerini ortaya koymuştur. ABD'de Sosyal Bilgiler öğretmenleri arasında yapılan bir araştırma (Mark, Western and Enochs, 2022) sonucuna göre ders kitaplarında, test bankalarına, çalışma sayfalarına, haritalara ve posterlere yer verilmesinin kendileri için önemli bir tatmin kaynağı olduğunu göstermiştir. Ayrıca Batic ve Harajima'nın (2015) yaptıkları bir araştırmada, bir gurup öğrenciye şiir ve onu destekleyen illüstrasyon, diğer guruba ise sadece şiirler verilmiş ve şiirde verilen mesajı anlamaları ve anlatmaları istenmiştir. Bu deneysel uygulama sonucunda şiir metninde açıkça verilmeyen, fakat illüstrasyonlarla desteklenerek şiirin analiz edilmesinin istendiği deney gurunun, algılanması ve açıklanması beklenen mesajı sadece şiir verilen diğer guruba oranla daha yüksek düzeyde algıladıkları anlaşılmıştır. Bu iki araştırmadan hareketle illüstrasyonların veya genel anlamda görsellerin bir metni anlamada ne kadar etkili olduğunu gösterdiği söylenebilir. Bunun yanı sıra çocuklar kitaplarda yer alan karakterler ile özdeşim kurarak fiziki ve davranışsal özellikleri kazanabilmektedirler. Kitaplarda yer alan anne, baba ve kardeş karakterleri, aile kavramı ve yapısının öğrenilmesine veya pekişmesine yardımcı olduğu gibi, bu kurum sayesinde çocuklar, içinde bulunduğu toplumun değerlerini ve aile yapısını da

öğrenebilmektedirler.

Ders kitaplarında aile konuları, aile içi problemleri ele alan ve gündelik yaşamdan hikayelerini betimleyen konular olarak ikiye ayrılmaktadır. Bireyin günlük yaşamda karşılaşabileceği olumlu değerler yanında olumsuzluk içeren boşanma, göç, ölüm, iklim değişikliği, üvey anne-baba kavramı gibi insanı rahatsız edebilecek olgular da işlenebilmektedir. Zira bu olgular birgün günlük yaşamın bir anında karşılaşılabilecek durumlardır. Ancak bu olgular aktarılırken çocuğun psikolojik durumlarının göz önüne alınması, pedagojik açıdan yaklaşılması son derece önemlidir. Eğer hayatın herhangi bir zaman diliminde aniden yüzleşebileceği olumsuz durumlar, zamanında verilmez ise çocukları daha fazla yıpratır. Gündelik yaşamda bireyin karşılaştığı ister olumlu isterse olumsuz durumlar olsun her birinin gerçek durumu yansıtması gerekir. Bu noktada ideal olanı değil gerçekleri vermek bir zorunluluktur. Gerçekçi olmayan olguların veya değerlerin aktarılması, çocukların gündelik yaşamlarında karşılaşacakları gerçekler ile yüzleştiklerinde, onların hayal kırıklıklarına ve psikolojik olarak yıkılmalarına yol açabilir. Bu bağlamda ders kitaplarında anne, baba, kardeş ve hatta toplumun değerleri en doğru ve gerçekçi bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Öğrenme ve kişilik oluşumunda ilkokul çağı önemli bir dönemi oluşturur. Bu çağda çocuk günün büyük bir vaktini okulda geçirmektedir. Mevcut bilgisini arttırmak ve yeni bilgileri elde etmek için öğretmeninden ve akranlarından öğrenen öğrenci, aynı zamanda müfredatta yer alan ders kitapların da öğrenebilmektedir. Dolayısı ile ders kitaplarının içeriklerinde Türk aile yapısına ait değerleri içeren metinlere ve görsellere yeterli düzeyde yer verilmesi değerlerin öğrenilmesine önemli katkı sağlayacaktır.

İlkokul 5. Sınıf Ders Kitaplarındaki Görsellerin Türk Aile Değerlerini Yansıtma Sıklığının, Metni İfade Etme Düzeyinin ve Sanatsal Kaygılar Bağlamında Estetik Özelliklerinin İncelenmesi

Araştırmanın bu boyutunda 5. Sınıf Türkçe, Fen Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Türk Aile değerlerini yansıtan görsellere yer verilme sıklığı, görsellerin konuyu ifade etme düzeyi ve görsellerin estetik özellikleri incelenmiş, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

İlkokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı



Görsel 1. MEB, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Kitap Kapağı

Araştırmada incelenen birinci ders kitabı 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı olmuştur. MEB'in, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının içeriği değerler eğitimi açısından incelendiğinde, ders kitabı kapsamında öğrenciye; adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, vatanseverlik, saygı ve sevgi gibi değerlerin kazandırılması gerektiğinin amaçlandığı görülmüştür. Ancak Görsel 1'de MEB'in, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı kitap kapağı incelendiğinde, ders kitabı kapsamında öğrenciye aktarılması amaçlanan adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, vatanseverlik, saygı ve sevgi gibi değerleri yansıtan anlam veya anlamları içeren herhangi bir sembole veya resimlemeye rastlanmamıştır.

Kitabın iç sayfaları incelendiğinde ise Türk kültürüne ait değerlere ilişkin görsellere yeterli sıklıkta yer verilmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, amaçlanan değerlerin verilmesini olumsuz etkileyebilecek bir olgudur.

Fakat Kitapta yer verilen görsellerde Türk aile yapısının özelliklerine kısmen uyulduğu söylenebilir. Ayrıca Kitapta yer alan konuların eğitsel yaklaşımının mevcut görsellerde dikkate alındığı anlaşılmaktadır.

Kitapta kapak görseli estetik açıdan ele alındığında; kapak görselinin kitabın içeriğine göre tarihi ve kültürel mirası yansıttığı söylenebilir. Ancak görselde Türkiye'nin tarihi yapı ve eserlerine ait kültürel değerlerinin dışında Türk aile yapısını yansıtan bir simge veya resimleme bulunmamaktadır. Görseli elde etmek için illüstrasyon tekniğinden yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Yüzey üzerindeki görseller kolaj yaklaşımı ile yerleştirilmiştir. Ancak kapak tasarımı estetik açıdan özgün, dikkat çekici ve etkili değildir. Genel görünüm eklektik bir algı oluşturmaktadır. Zıt renkler ile ritmin yoğun olarak kullanıldığı kitap kapağında, Türkiye'nin tarihi yapıları kapsayan sembollerinden bazılarına yer verilmiştir. Ancak bu kompozisyon bir bütünlük sağlayacak nitelikte değildir.



Görsel 2. MEB, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, s.19

Araştırmada incelenen ikinci görsel 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın 19'ncü sayfasında yer alan görsel olmuştur. MEB'in, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan 19'ncü sayfasındaki görsel incelendiğinde, bir grubun ne anlama geldiği ile ilgili metindeki açıklama ile görsellerin tam anlamıyla örtüşmediği söylenebilir. Zira özellikle sol alttaki sokak görünümünde yer alan birbirinden bağımsız bireylerin bir grup olarak adlandırılması anlamlı değildir. Görsel 2'nin üst kısmında yer alan aile görselinin, Kitapta verilmesi amaçlanan "aile birliğine önem verme ve sevgi" değerlerine gönderme yaptığı belirtilebilir. Ancak sözkonusu görselin görsel ve metin ilişkisi bakımından ele alındığında bir ailenin grup kavramına indirgenmiş olması anlamlı bulunmamıştır. Zira aile olgusunun spontane veya geçici olarak oluşabilecek bir grup ile eşdeğer tutulması, aile olgusunu daha basite indirgemek anlamına gelebilir. Yine de aile kurumunun anne, baba ve çocuklardan oluşan bir birim olduğunun bir gösterge olarak verilmesi, aile ile ilgili bir durumun varlığını göstermesi bakımından önemlidir. Bu görsel öğrencilerin ailesinin önemini farketmesi, kendisinin ailedeki yerini ve aileyi oluşturan birimin özelliklerini sorgulaması ve kavraması açısından avantaj oluşturabilir. Hatta aile içerisindeki mutluluk ifadesi, ailenin çıkarsız bir ilişkiyi içerdiği ve bunun da sevgiyi yani "sevgi" değerinin hissedilmesine yardımcı olabileceği söylenebilir. Bu görseldeki mutlu aile tablosu, bir bireyin mutluluğu açısından ailenin değerini farketmesi bakımından da önemlidir.

Görsel 2'deki görselin sol alt kısmında bir sokakta yer alan insan topluluğu grup olma düzeyinin ötesinde bir demografik yapıyı göstermektedir. Bu açıdan bu görsel hem pedagojik hem de doğru bilgi aktarımı açısından anlamlı değildir. Sağ alttaki diğer görsel ise içerik ve anlam ilişkisi açısından uygun sayılabilir.

Kitaptaki bu görsel (Görsel 2), sanatsal kaygılar bakımından ele alındığında; üst kısımdaki fotoğraf konuyu ifade etme, ışık, denge, boşluk, hiyerarşi, uyum, oran-orantı, renk ve biçim olarak uygun iken, alt kısımda yer alan fotoğrafların çözümlülük durumu, kompozisyondaki vurgu ve genel anlamda estetik olma özellikleri açısından uygun olduğu söylenemez.



Ailemiz, sevgiyle büyüdüğümüz yuvamızdır; bizi hayata hazırlar. Sağlıklı bir şekilde büyümemiz mutlu, demokratik ve iş bölümünün olduğu bir ailede gerçekleşir. Ailede hepimizin görev ve sorumlulukları vardır. Örneğin, dengeli ve sağlıklı beslenmemizi sağlamak anne ve babamızın görevidir. Eşyalarımızı derli toplu kullanmak, derslerimize çalışmak ise bizim sorumluluklarımız arasındadır.

1.19



Ailenizdeki rolünüze göre (abla, ağabey, kardeş, çocuk gibi) haklarınızı ve sorumluluklarınızı yazınız.

Görsel 3. MEB, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, s.21

Araştırmada incelenen üçüncü görsel 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'nın 21'nci sayfasında yer alan görsel olmuştur. MEB'in, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer alan 21'nci sayfasındaki görsel ve metin incelendiğinde, kitapta yer alan metin ile aile bireylerinin davranış göstergeleri arasında bir uyum olduğu söylenebilir. Değerler eğitimi açısından bu metin ve görselde "sorumluluk ve çalışkanlık" değerleri üzerinde durulmuştur. Ancak metin içeriğinde anne, baba ve çocukların sorumlulukları açıklanırken ders çalışmanın sorumluluğunun çocuklarda olduğu belirtilmiş olsa da, görselde anne ve babanın çocukların ders çalışmasına müdahale ettikleri görülmektedir. Bu durum görsel ile verilmeye çalışılan mesaj ile metindeki anlam açısından çelişki oluşturmaktadır. Bu da pedagojik açıdan doğru bir yaklaşım değildir. Bu yönü ile bu görselin, sorumlulukları yansıtmaya bağlamında yanıltıcı olabileceği söylenebilir. Ayrıca bu tarz bir ders çalışma yaklaşımının çok tercih edilebilir bir durum olmadığı belirtilebilir. Çünkü uzanarak ders çalışılması öğrenmeyi zorlaştırır. Bu görsel ile ilgili bir başka eleştirel konu ise, görselin bilindik bir görsel olarak kabul edilebilir. Üner ve Genç'in (2013) Almanca ders kitaplarındaki görsellerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği bir araştırmaya göre, Almanca ders kitaplarında görsellerin konulara uygun olduğu, işlev durumu dikkate alınarak yoğun kullanıldığı, ancak çoğu görselin tanıdık ve bilindik olmasından dolayı ders öğretmenleri tarafından öğretime katkısının yeterli olamayacağı görüşü ortaya çıkmıştır.

Kitaptaki bu görsel, sanatsal kaygılar bağlamında ele alındığında; görseldeki anne ve babanın vucutlarının kesilmiş olması görsel bütünlük açısından problem oluşturmaktadır. Ayrıca mekan kavramı görselde yer almadığı ve verimli çalışmanın nasıl olması gerektiği sorusuna karşılık gelmediği için yanıltıcı bir algı oluşturmaktadır.

İlkokul 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı



Görsel 4. MEB, 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı, Kitap Kapağı

Araştırmada incelenen dördüncü görsel, 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı'nın kitap kapağı olmuştur. Görsel 4.de yer alan MEB'in, 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı kitabının içeriği incelendiğinde, öğrenciye astronomi, biyoloji, insan- çevre ilişkisi, birey ve toplum ilişkileri, evrensel ahlak değerleri hakkında kazanımlar sağlaması amaçlanmıştır (MEB, 2018:9). Kitabın kapak görseline bakıldığında ise genel anlamda tabiat, özelde ise hayvan figürlerine, bitki illüstrasyonlarına ve uzay ile ilgili nesne ve yıldızlara yer verildiği görülmektedir. Bu anlamda mevcut kitap kapağı görselleri ile içeriğin tam anlamıyla örtüşmediği ancak genel olarak kitabın içeriğini yansıttığı söylenebilir. Bu kapak görseli değerler eğitimi açısından çevreye saygı ve hayvan sevgisini kısmen de olsa kapsadığı belirtilebilir. Kitap kapağı görseli sanatsal kaygılar açısından incelendiğinde, görselin illüstrasyon tekniğinden yararlanılarak hazırlandığı ve canlı renklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Kapak görselinin alt kısmında simetrik bir denge oluşturulurken üst kısmında asimetrik denge kullanılarak dinamizm kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu kompozisyonun dikkat çekici, özgün, eğlendirici, canlı, görsel hiyerarşi açısından uygun olduğu ve bütünlük sağlayacak nitelikte kurgulandığı söylenebilir.



Görsel 5. MEB, 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı, s.95

Araştırmada incelenen beşinci görsel, MEB'in 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabındaki 95'nci sayfasında yer alan görsel olmuştur. MEB'in 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı incelendiğinde, kitapta yer alan metin ile göstergeler arasında bir uyum olduğu söylenebilir. Ayrıca görsel ve içeriğin örtüştüğü belirtilebilir.

Kitabın 95'nci sayfasındaki bu görselde, sürtünme ve kuvvet kavramına vurgu yapılmaktadır. Ayrıca bu görselde özel gereksinimli bir bireye diğer bireyin yardım ediyor olması, yardımlaşma değerine gönderme yapıldığı anlamı yüklenebilir. Görsel 5. sanatsal kaygılar bağlamında ele alındığında, görseldeki figürlerin yüz ifadelerinin değişmemesi, vurgunun zeminler üzerinde olması gerekirken genel anlamda figürler ve mekan üzerinde olması açısından sıkıntılı olduğu söylenebilir.



Görsel 6. MEB, 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı, s.123

Araştırmada incelenen altıncı görsel, MEB'in 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabındaki 123'ncü sayfasında yer alan görsel olmuştur. MEB'in 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı incelendiğinde, kitapta yer alan metin ile göstergeler arasında bir uyum olduğu ifade edilebilir. Bunun yanısıra görselin ders kitabının içeriğine uygun olduğu belirtilebilir.

Görsel 6. incelendiğinde görselin yanında yer alan metinde buharlaşma'nın ne olduğu ve bazı örnekler üzerinde durulduğu görülür. Buharlaştırma olayının dört örnek ile anlatıldığı metin, görsel bakımından sadece 3 görsel ile desteklenmiştir. Bu 3 görselden sadece birinin kısmen de olsa hala yaşatılan, Türk kültürünü çağrıştıran bir gösterge içerdiği belirtilebilir. Çünkü Türk kültüründe bazı aileler tarafından kullanılan ipe çamaşır asılması durumu, bu görselde yansıtılmıştır. Ancak değerler eğitimi bağlamında ne Türk kültürünü yansıtan değerlerin ne de evrensel değerlerin bu görselde yer aldığı söylenemez.

Görsel 6. sanatsal kaygılar bağlamında ele alındığında, görseldeki figür ve nesnelerin sulubuya tekniği ile oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Görselde boşluk ve dengenin daha uygun bir şekilde kullanılması gerekirken bu görselde buna dikkat edilmediği söylenebilir. Görselde yarı gerçekçi üslup anlayışından yararlanılmıştır. Bu durum bu çağdaki bireylerin zihinsel ve görsel gelişimini desteklemesi açısından olumlu bir yaklaşımdır. Ancak renklerin birbirine karışması, örneğin görselde yer alan figürün ayakkabılarının belirli olmaması, görsel algıyı olumsuz etkileyebilir.



Görsel 7. MEB, 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı, s.142

Araştırmada incelenen yedinci görsel, MEB'in 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabındaki 142'nci sayfasında

yer alan görsel olmuştur. MEB'in 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı incelendiğinde, kitapta yer alan metin ile göstergeler arasında bir uyum olduğu ifade edilebilir. Bunun yanısıra görselin ders kitabının içeriğine uygun olduğu da belirtilebilir.

142 sayfada yer alan metinde, ısı ile sıcaklık üzerine vurgu yapan fiziksel bir olguya ve bir aile ortamında yaşanabilecek bir görevin hikayeleştirilmesine yer verilmiştir. Görselde, metinde yer alan hikayeleştirmeye uygun olarak bir babanın çocuğu için sıcak olan sütü nasıl ılık hale getirdiği sahnesi betimlenmiştir. Bu metin ve görsel ilişkisi, değerler eğitimi açısından irdelendiğinde, evrensel değerler arasında yer alan "yardımlaşma ve dayanışma" değerine uygun olduğu söylenebilir. Burada yer alan betimlemedeki babanın çocuğunu beslemesi için bir çaba sarf etmesi, çocuğun beslenmesinde annenin yanısıra babanın da sorumluluğu olduğunu, aileyi oluşturan fertlerin birbirine yardım etmesi ve dayanışma içerisinde olması gerektiğini göstermektedir.

Kitaptaki bu görsel sanatsal kaygılar bağlamında ele alındığında; sayfada beyaz boşluğa çok fazla yer verildiği, konu ile ilgili metnin görselin üzerine getirildiği, bunun da kompozisyonu sıkışık bir görünüme soktuğu söylenebilir. Ayrıca görselde mekan kavramı yeterli düzeyde değildir. Babanın ve kucagındaki çocuğun kıyafetlerinin renklerinin birbirine karışması, babanın çocuğu kucagında tutma pozundaki perspektif sorunu ve masanın belirsiz olması estetik açıdan olumsuzluk içermektedir.



Görsel 8. MEB, 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı, s.194

Araştırmada incelenen sekizinci görsel, MEB'in 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabındaki 194'ncü sayfasında yer alan görsel olmuştur. MEB'in 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı incelendiğinde, kitapta yer alan metin ile göstergeler arasında bir uyum olduğu ifade edilebilir. Bunun yanısıra görselin ders kitabının içeriğine uygun olduğu belirtilebilir.

Sayfadaki metinde ışığın geliş yönüne göre gerçek ortamda oluşturduğu fiziksel bir etki olan gölge kavramı üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Işık oluşturduğu gölge özelliği, anne ve çocuğun ışık-gölge oyunu örneğinden yararlanılarak anlatılmaya çalışılmıştır. Buradaki annenin çocuğu ile geçirdiği bir zaman diliminin oyun ile aktarılıyor olması, hem kültürel bir olgunun geleceğe aktarılması bakımından önemli bir olgu, hem de bir ailede ebeveynlerin sorumluluk değerine gönderme yapılması bakımından anlamlıdır.

Birçok toplumda farklı biçimlerde yansıdığı gibi sevilen ve tekrarlanan gölge oyunu, Türk toplumunda da sevilen Hacivat ve Karagöz oyununu hatırlatması bakımından önemli kabul edilebilir. Bu görsel, Türk kültüründe varolan ve çok bilinen Hacivat ve Karagöz gölge oyununu fark ettirebilir ve bu değerın geleceğe aktarılmasına katkı sağlayabilir.

Görselde çocuk ile annenin birlikte vakit geçirmesi ve oyun ile değerlendirmesi pedagojik açıdan olumlu bir durum oluşturmaktadır. Bu da evrensel değerlerden biri olan sorumluluk değerini algılatmaktadır. Görseldeki figürlerin yüz ifadelerinin mutlu görünmemesi ve tavşanın gölgesinin silüeti hariç diğer gölgelerin korkutucu nitelikte yansması, görselin izleyicide oluşturabileceği algı açısından olumsuzluk içerebileceği söylenebilir.

Görsel suluboya tekniğinden yararlanılarak illüstrasyon tarzında oluşturulmuştur. Boyamada dokulu

fırçaların kullanılması ve ton geçişlerindeki gerçeklik etkisi estetik bir görüntü oluşturmuştur. Ancak ışık-gölge ve perspektif açısından, bu görsel betimleme yetersiz kalmıştır. Ayrıca bu görseldeki gölgenin, ışık kaynağının orijinal görüntüsüne benzememesi ve kablonun havada durması, perspektif açıdan figürlerin duvarın çok yakınında yer alması ve bunun akabinde duvara yansıyan gölgenin oranının büyüklüğü, yine tekrarlayan duvar ve zemin birleşiminin zor algılanması gibi olumsuzluklar estetik açıdan eleştirilebilir bir durum oluşturmaktadır.

İlkokul 5. Sınıf Türkçe Kitabı



Görsel 9. MEB, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Kitap Kapağı

Araştırmada incelenen dokuzuncu görsel, özel bir yayınevinin 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının kitap kapağı görseli olmuştur. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı incelendiğinde, kitap kapağının ilgi çekici ve özgün olduğu söylenemez. Çünkü görseller sayfa içerisinde yer alan görsellerden oluşan kolaj tekniği örneği görünümündedir. Görsel 9.da yer alan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı kapsamında öğrenciye konuşma-okuma, yazma becerilerinin geliştirilmesi, Türkçeyi özverili kullanma becerisinin sağlanması, okuma-yazma sevgisinin kazandırılması, bilgiyi araştırma ve keşfetme becerilerinin geliştirilmesi; milli, manevi, tarihi, kültürel ve sosyal değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır (MEB, 2019:8). Kitap kapağında bu unsurlara kısmen de olsa yer verildiği, tam anlamıyla olmasa da anlaşılabilirliği söylenebilir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Türk aile değerlerini yansıttığı ve metnin içeriğine uyulduğu söylenebilir. Ayrıca kitapta yer verilen konular ile görsellerin, pedagojik yaklaşım dikkate alınarak oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Kitap kapağı, sanatsal kaygılar bağlamında ele alındığında; görsellerin kitabın içeriğini yansıttığı ancak özgün bir tasarım olarak kabul edilemeyeceği söylenebilir. Çünkü bu kitap kapağındaki görsel unsurlar içerikte yer alan görsellerin tekrarıdır. Bu durum 5. sınıf çocuklar için ilgi çekmeyen, etkili durmayan bir kitap kapağı tasarımı niteliği taşımaktadır.



On dördüncü yüzyılın başlarında Anadolu'da bir gezi yapan tanınmış Arap Seyyahı İbni Batuta, Anadolu'yu karşı karşıya gezerken hep bu Ahi tekkelerinde konaklamış, Türklerin gösterdikleri konukseverliği "Seyahatnamesi"nde anlatı anlatı bitirememiştir. İbni Batuta, Anadolu için şöyle der:

"Tanrı, güzelliklerini öteki ülkelere ayrı ayrı dağıtırken burada hepsini bir araya getirmiştir. Burada dünyanın en güzel insanları, en temiz giyimli halkı yaşar; en nefis yemekler pişirilir. Tanrı'nın yarattıkları içinde en şefkatli, en konuksever halk Anadolu'dadır." 650 yıl önce bunları söyleyen Seyyah İbni Batuta, bir Anadolu yolculuğunda Denizli'ye uğrar. Bundan sonrasını İbni Batuta'dan dinleyelim:

Görsel 10. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, s.24

Araştırmada incelenen onuncu görsel, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki 24'ncü sayfasında yer alan görsel olmuştur. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı incelendiğinde, kitapta yer alan metin ile görsel arasında bir uyum olduğu ifade edilebilir. Bunun yanı sıra görselin ders kitabının içeriğine uygun olduğu da belirtilebilir.

Görsel 10. un altında yer alan metne göre, zamanında Anadolu'da gezi yapan İbni Batuta'nın Türk misafirperverliğine yönelik görüşlerini anlatan bir hikayeye yer verilmiştir. Metni desteklemek amacıyla oluşturulan görselde ikramların sunulduğunu gösteren göstergeler, görselin Türk misafirperverliğini yansıttığı anlamında değerlendirilebilir. Misafirperverlik evrensel bir değer olarak literatürde yer almasa da genel olarak Dünya'da Türklere özgü bir değer olarak bilindiği söylenebilir. Dolayısı ile bu değerın gelecek kuşaklara aktarımı ve yaşatılması Türk kültürünün devamlılığı açısından olmazsa olmaz bir görev kabul edilebilir. Ayrıca bu görseldeki karakterler ile karakterlerin kıyafetlerinin, hem geleneksel hem de modern aile yapısını yansıtır bir özellik göstermektedir. Ancak bu görselde yer alan karakterlerden biri olan kadın figürünün yerde oturması, erkeklerin ise kanepede oturması, her ne kadar Anadolu'nun bir kesiminde hala bu olgunun varlığı kabul edilsede, Türk toplumunun genelinde var olan ve kabul edilebilen bir durum değildir. Dolayısı ile bu açıdan değerlendirildiğinde, bu görselin kadının toplumdaki rolünü yanlış konumlandığı ve yanlış bir algı oluşturduğu söylenebilir.

Görseldeki mekan ve mekanda kullanılan geleneksel desenli duvar halısı, divan, sehpa dantel örtüsü kullanılması ve çocuğun takke takması, belirli bölgelerde hala yaşatılan Türk aile kültürünün değerleri açısından değerlendirilebilir.

Görsel 10. sanatsal kaygılar ile estetik açıdan ele alındığında, figürlerin çizim kalitesi ve aşırı soğuk renk kullanımı bakımından olumsuz olarak eleştirilebilir.

3. ETKİNLİK Aşağıdaki görseli inceleyiniz. Görselin size çağrıştırdıklarını yorumlayınız.



Görsel 11. MEB, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, s.25

Araştırmada incelenen onbirinci görsel, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki 25'nci sayfasında yer alan görsel olmuştur. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı incelendiğinde, görsel 11'in ne çağrıştığını ölçmeye yönelik bir soru görseli olduğu anlaşılmaktadır.

Görsel 11. incelendiğinde Türk aile kültürüne ait değerlerin betimlendiği bir resimleme olduğu anlaşılmaktadır. Ailenin önemli bir müessesesi olduğu göstermesi bakımından değerlendirilebilecek olan bu görsel, daha çok Türk modern aile yapısını yansıtmaktadır. Bu görselde de Görsel 10.da olduğu gibi Türk misafirperverliğine gönderme yapıldığı ifade edilebilir. Ancak bu görselde herhangi bir ikram göstergesinin olmaması misafirperverlik değerini desteklemektedir. Bunlar da Türk aile yapısının gelecek kuşaklara aktarımında pedagojik açıdan doğru bir yaklaşım olmayabilir. Aynı zamanda iki çocuğun oyun oynaması diğerinin aralarına katılmamış olması, kız çocuğun oyuncak olarak bir bebekle, erkek çocuğun ise bir arabayla oynaması, kadın ve erkeğin toplumdaki cinsiyet rollerine ilişkin bir olguyu pekiştirmeye yönelik çaba olarak değerlendirilebilir ve bunun da pedagojik açıdan olumsuz algılara yol açabileceği ifade edilebilir.

BÜYÜKLERE SAYGI

Ailemizde bizden önce dünyaya gelenler annemiz, babamız, dedemiz, ninemiz, amcamız, dayımız, teyzemiz oluyor. Ailemizden olmayıp da bizden önce dünyaya gelenlerle büyüklerimiz oluyor.

Dünyaya bir bebek olarak geliyoruz. Yemek yemek için, giyinmek için anne babamıza ve büyüklerimize ihtiyaç duyarız. Eğer onların şefkati, merhameti ve bakımı olmasa bebek hâlimizle ne işimizi görebilir ne de hayatımız devam ettirebiliriz.

Biraz daha büyüdüğümüzde akrabalarımızın ve komşularımızın ilgisi ve sevgisiyle karşılığımız. Onlar da bizi çok sever ve gözetirler. Bir ihtiyacımız olduğunda hep yanımızda olurlar. Sonra okula gideriz. Öğretmenlerimiz bizi sevgiyle eğitir. İyi biri olmamız için gayret gösterir, fedakârlık yaparlar. Üstelik büyüklerimiz bütün bu yaptıkları fedakârlıklar için bir karşılık da beklemezler.



199

Görsel 12. MEB, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, s.199

Araştırmada incelenen onikinci görsel, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki 199'ncü sayfasında yer alan görsel olmuştur. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı incelendiğinde, kitapta yer alan metin ile görsel arasında bir uyum olduğu ifade edilebilir. Bunun yanı sıra görselin ders kitabının içeriğine uygun olduğu da belirtilebilir.

Kitaptaki Görsel 12.de, sayfanın üst tarafındaki metnin içeriğine göre aile büyüklerinin önemi ve onlara karşı saygı duyulması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bir çocuğun aile büyüğünün elini öperken betimlendiği bu görsel, evrensel olarak kabul edilen ve Türk kültür değerlerinin en önemlilerinden bir olan "saygı ve sevgi" değerini yansıttığı söylenebilir. Dolayısı ile bu görselin, Türkler için önemli değerlerinden ikisi olan büyüklere saygı ve sevginin göstergelerinden el öpme geleneğinin farkına varılmasını ve ileriki yıllarda çocukların bunu yaşamlarında sürdürebilmelerini sağlayabileceği söylenebilir. Bu yönü ile görsel pedagojik açıdan olumlu değerlendirilebilir.

Görsel 12. de suluboya tekniğinden yararlanılarak illüstrasyon tarzında oluşturulmuştur. Görsel 12. de sadelik anlayışı ile vurgu, el öpme göstergesine yöneltilmiştir. Kitaptaki bu görsel sanatsal kaygılar bakımından ele alındığında, dede figüründe kullanılan renklerin daha soft olması, çocukların elbiselerinin daha canlı renklerle betimlenmesi onların etkisini baskın bir konuma getirmiştir.



— Kimi kimsesi yok ki oğlum. Kimden gelecek ona mektup? Ne yapısın postacı, usanıyor her gün!

Kendi kendime söz verdim. (2) Okuma yazmayı bir öğrenemiyim, ona ben yazacağım bir mektup. Okula başlayıp yazıyı sökünce de yazdım. Altı kuruş da pul parası verip yolladım mektubu. Münevver teyze yine pencerede, ben kapıdayım. Münevver teyzemin haberi yok ama birlikte bekliyoruz postacayı. Sonunda sokağın başında göründü postacı. Münevver teyze her zamanki gibi çınladı:

— Postacı, oğlum!

Postacı ilk kez homurdanmadı. Kendisi de inanmamıştı belki ama Münevver teyzeye mektup vardı.

— Var Münevver Hanım, dedi şaşkınlıkla. Münevver teyze bana seslendi:

— Koş Muzaffer, mektubumu oku!

Koşum Münevver teyzeye, aldım kendi yazdığım mektubu okudum.

"Münevver Hanım bahar geldi, otlar yeşerdi, papatyalar çıktı, çiçekler açtı, kediler miyavlıyor, köpekler havlıyor, kuşlar cvıldıyor, hepsinin sana selamı var..."

Bir daha, bir daha okudum. (3) "Sağ ol Muzaffer!" dedi. Çok mutluydu.

Yıllar sonra öldüğünde koyundan bu mektubun çıktığını söyledi annem. O yaşta nasıl bir yaşama zevinci vermişim bir insana hep şaşarım.

Muzaffer 1960

Görsel 13. MEB, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, s.207

Araştırmada incelenen onüçüncü görsel, 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki 207'nci sayfada yer alan görsel olmuştur. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı incelendiğinde, kitapta yer alan metin ile görsel arasında bir uyum olduğu ifade edilebilir. Bunun yanı sıra görselin ders kitabının içeriğine uygun olduğu da belirtilebilir.

Kitaptaki görsel 13. de, sayfada yer alan yazılı metinde aktarılan hikayenin betimlendiği görülmektedir. Buna göre bir çocuk figürünün yaşlı bir teyzeye mektup okuduğu ve onun mutlu olmasını sağladığı anlaşılmaktadır. Bu durum kimsesi olmayan yaşlılara yardım etmenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ancak bir çocuğun kimsesi olmayan, yardıma ve sevgiye muhtaç birine yardım etmesi, büyüklere saygı duymanın önemi üzerinde durulurken postacının "homurdanma" eylemi, görsel ile metin arasında uyumsuzluk oluşturmaktadır. Ayrıca kazandırılması beklenen değerlerin etkisini de zayıflatmaktadır.

Görsel 13. de yerel kültür ürünü olan desenli divan ve sürahi kullanımı, baş örtülü ve bastonlu bir teyzeye yer verilmesi, geleneksel Türk kültür göstergelerinin burada yaşatılmak istenmesinden denilebilir. Görsel pastel ton ağırlıklı ancak canlı renkler birleşimi ile illüstrasyon tekniği kullanılarak resmedilmiştir.

Görsel 13. sanatsal kaygılar bağlamında ele alındığında, iki odak notkasının olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi yaşlı teyze ve mektup okuyan çocuk, diğeri ise görselin sol üst kısmında duvarda asılı çerçeve içerisinde yer alan erkek portresidir. Görsel genel anlamda renkli olarak betimlenirken duvarda asılı duran portrede kullanılan siyah-beyaz üslup, dikkat çekmektedir. Bu da görselde asıl verilmek istenen mesajı olumsuz etkilemektedir. Ancak görsel 13. de yaşlı teyzenin yüzündeki mutluluk ifadesi ve Türk kültürünü yansıtan diğer kültürel göstergeler, estetik açıdan olumlu kabul edilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Türk aile kültürüne ait değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında İlkokul 5. Sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri Dersi kitaplarındaki görsellere ne sıklıkla yer verildiği, pedagojik açıdan metinlerin içerikleriyle görsellerin örtüşüp örtüşmediği ve sanatsal kaygılar bağlamında estetik özelliklerini incelenmiştir.

Araştırmada ele alınan birinci konu, İlkokul 5. Sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri Dersi kitaplarındaki görsellere ne sıklıkla yer verildiği olmuştur. Bu problemi belirleyebilmek amacıyla araştırmada incelenen görseller, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde eğitim materyali vb. verilerin paylaşılması için yararlanılan EBA (Eğitim Bilişim Ağı) sitesi üzerinden erişilen kitaplardan elde edilmiştir. Tespit edilen görsellere göre Türkçe Ders Kitabında kısmen de olsa yer verilirken diğer her iki kitapta da Türk aile değerlerinin betimlendiği görsellere yeterli sıklıkta yer verilmediği anlaşılmıştır. Görsel imajların öğrenmeyi kolaylaştırdığı ve akılda kalıcılığı artırdığı göz önüne alındığında bunun dezavantajlı bir durum oluşturduğu söylenebilir. Zira özellikle Türkçe ve Sosyal

Bilgiler Kitabı, söz konusu değerlerin aktarılabilmesi için en elverişli kaynaklar olduğu belirtilebilir. Buna göre araştırma kapsamında ele alınan 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabında, araştırmanın amacında belirtilen probleme ilişkin yeterli düzeyde görsellere yer verilmediği anlaşılmıştır.

Araştırma kapsamında ele alınan ikinci konu, kitaplardaki görsellerin kitap içeriğine göre uygunluğu ve pedagojik açıdan incelenmesi olmuştur. Buna göre sayı olarak çok olmasa da bazı görsellerdeki betimlenen karakterlerin (Görsel 1 ve 2.) Türk kültürünü tam anlamıyla yansıtmadığı veya eksik olduğu, metin görsel ilişkisinde metinde verilmek istenen mesaj ile görseldeki yansımalarının tam anlamıyla örtüşmediği ve farklı algılamalara görülebilecek şekilde betimlendiği görülmüştür. Ancak bunun dışında kalan ve sayı olarak daha fazla olan görsellerde (Görsel 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) hem evrensel hem de Türk kültürüne var olan saygı, vefa, sevgi, sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışma değerleri ile Türklere özgü misafirperverlik değerine görsellerde yer verilmesi, bu değerlerin çocuklara kavratılması ve davranışa dönüştürülmesi bakımından olumlu olduğu söylenebilir. Bunların dışında sözkonusu görsellerde Türk kültürüne ait aile ortamı ve aileyi oluşturan birey ilişkisi, sorumluluk, geleneksel sanat ürünlerinin betimlenmiş olması anlamlı bulunmuştur. Görsel 3, 10 ve 11'de verilmek istenen mesajların yanlış algı ve anlamlar yüklenmesine yol açabileceği ancak diğer görsellerin pedagojik açıdan anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmada örnek olarak alınan görsellerin sanatsal kaygılar ve estetik açısından değerlendirilmesi boyutunda, özellikle kitap kapaklarında içeriği yansıtmama problemlerinin olduğu; özgün, estetik ve dikkat çekici olmadığı görülmüştür. Ayrıca kitap sayfa tasarımlarında metni desteklemek veya görsel açıdan zenginleştirmek amacıyla kullanılan fotoğraf veya illüstrasyonlar, metne bağlı mesajları verebilme bağlamında kısmen gerçekçi olsa da nitelik açıdan eleştirilebilecek özellikler barındırdığı anlaşılmıştır. Ayrıca bazı görsellerde perspektif ve üslup sorunu olduğu saptanmıştır. Örneğin, 5. Sınıf Türkçe Dersi Ders Kitabında yer alan görsellerde tam anlamıyla bir üslup birliği olmadığı görülmüştür. Ayrıca Fen Bilgisi Ders Kitabının kapak tasarımı ile sayfa tasarımlarında yer verilen görseller birbirini ile görsel bütünlük sağlamayan ve farklı özellikleri içeren yaklaşımlarla tasarlandığı belirlenmiştir. Bir başka sonuç ise görsel 5, 7 ve 8'de betimlenen figür veya nesnelerin net anlaşılabilmesi durumudur.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, özellikle kitap yazarı/yazarları ile çizer/çizerlerine çok büyük görev düştüğü söylenebilir. Çünkü bu araştırma verileri, ders kitabı hazırlanırken her iki tarafın da birlikte çalışması gerektiğini ortaya koymuştur. Ayrıca kitapları onaylayan editörlerin veya kurulların bu konuya daha fazla özen göstermeleri, metinde aktarılmak istenen değer veya mesaj ile görsel ilişkisinin alanında yetkin ve uzman kişilerin değerlendirmelerine göre kararlaştırmaları yararlı olacaktır. Bir diğer konu ise kitaplarda Türk aile değerlerine yer verilen görsel sayısındaki yetersizliktir. Bu olgu hazırlanacak yeni kitaplarda dikkate alınmalıdır. Özellikle Sosyal Bilgiler Ders Kitabı bu anlamda yeniden ele alınmalıdır.

Kaynaklar

- Baba, S. What Does Family Mean To You?. <https://www.bestrongfamilies.org/news/2018/9/28/what-does-family-mean-to-you>. (2018) Erişim Tarihi: 6.3.2022
- Batic, J. and D. The Importance of Visual Reading for the Interpretation of a Literary Text. December. Center for Educational Policy Studies Journal 2015, 5 (4):31-49 DOI:10.26529/cepsj.112
- Haramija Büyükyonca, G. Türk Televizyon Dizilerinin Geleneksel Türk Aile Yapısına Olan Etkisinin Popüler Kültür Bağlamında İncelenmesi: Bir Aile Dizisi Üzerine Analiz, Yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2019.
- Can, Y. ve Aslan, F. Geçmişten Günümüze Türk Aile Yapısı. *Sobider Sosyal Bilimler Dergisi*. 11.4 (2017): 96.
- Ceran, C. Resimli Çocuk Kitaplarının Eleştirel Düşünme Becerilerini Desteklemesi Yönünden İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, (2019).
- Eide, K. Baba, S. (2018). What Does Family Mean To You?. <https://www.bestrongfamilies.org/news/2018/9/28/what-does-family-mean-to-you>. (2018) Erişim Tarihi: 6.3.2022
- Ergen, E. Kavramların Algılatılmasında Resimli Çocuk Kitaplarının Rolü Bağlamında "Simyacının Hediyesi" Öyküsü İçin Çocuk Kitabı Tasarımı. Sanatta yeterlik tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, (2009).
- Kakam, K. A. Tradition of Value Education Implementation in Indonesian Primary Schools. *Journal of Social Studies Education Research Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. (2018): 9 (4), 295-318.
- Lazenbury, M. What Does Family Mean To You?.. <https://www.bestrongfamilies.org/news/2018/9/28/what-does-family-mean-to-you>. (2018). Erişim Tarihi: 6.3.2022
- Mark C. Schug, Richard D. Western and Larry G. Enochs. Why do Social Studies Teachers Use Textbooks? The Answer May Lie in Economic Theory. <http://www.socialstudies.org/sites/default/files/publications/se/6102/610208.html> (2022).

- Meb Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı. Erişim Adresi: file:///Users/macbookair/Desktop/201812312311937-FEN%20B1%CC%87LI%CC%87MLERI%CC%87%20O%CC%88G%CC%86RETI%CC%87M%20PROGRAMI2018.pdf, Erişim Tarihi: 27.11.2021
- Meb Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. Erişim Adresi: file:///Users/macbookair/Desktop/201812103847686SOSYAL%20B1%CC%87LGI%CC%87LER%20O%CC%88G%CC%86RETI%CC%87M%20PROGRAMI%20.pdf, Erişim Tarihi: 27.11.2021
- Meb Türkçe Dersi Öğretim Programı. Erişim Adresi: http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf, Erişim Tarihi: 27.11.2021
- MEC. What is Values Education?. <https://mecokullari.k12.tr/en/what-is-values-education/>. Erişim tarihi: 27.02.2022.
- Mercin, L. İ. Diksoy. Değerler Eğitiminde Görsel Sanatların Yeri. Kitap Bölümü. Küreselleşen Dünyada Eğitim. DOI No: 10.14527/9786053188407.20, Editörler: Özcan Demirel ve Serkan Dinçer. <http://www.pegemindeks.net/index.php/Pati/article/view/9786053188407.21/9786053188407.21>. 2017. (Bölüm Yazarı).
- İşler, A. Ş. Yazılı Ders Materyallerinde İllüstrasyon Kullanımının Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 157, Kış (2003).
- Öztürk, E. Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum. Cilt 3 Sayı 7, Bahar, 2014.
- Turgut, M. vd. Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması. Ed. Mustafa Turgut. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar genel Müdürlüğü. (2010), Ankara.
- Tümlü, Z. Ders Kitaplarında Görselliğin Yeri ve Önemi (Açıköğretim Fakültesi Örneği). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Radyo ve Televizyon Bölümü. Doktora Tezi (1995).
- Ünver, Ş. A. Genç. Görselliğin Gücü: Almanca Ders Kitaplarındaki Görselliğe İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. H. U. Journal of Education. 28 (1), 393-404 (2013).
- Yige, M. M. İlköğretim Ders Kitaplarında Kullanılan Resimlerin 7-9 Yaş Öğrencilerinin Öğrenme ve Yaratıcılıklarına Etkileri. T.C. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı. (2010), Konya.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. MEB. 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. Kapak Görseli. https://static.nadirkitap.com/fotograf/162424/25/Kitap_202110241457471624242.jpg. Erişim tarihi: 27.11.2021.
- Görsel 2. MEB. 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. file:///Users/macbookair/Desktop/tu%CC%88rk%20aile%20yap%C4%B1s%C4%B1/7f1a597c7a9fd468740a000ffdd57d4730358c9e.pdf. Erişim tarihi: 21.11.2021.
- Görsel 3. MEB. 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. file:///Users/macbookair/Desktop/tu%CC%88rk%20aile%20yap%C4%B1s%C4%B1/7f1a597c7a9fd468740a000ffdd57d4730358c9e.pdf. Erişim tarihi: 21.11.2021.
- Görsel 4. MEB. 5.Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı. <https://tegmateriyal.eba.gov.tr/>. Erişim tarihi: 27.11.2021.
- Görsel 5. MEB. 5.Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı. <https://tegmateriyal.eba.gov.tr/upload/uygulama/b07c0f09-99b0/9094f3cd5909337b0624090f81b445902b9979e7.pdf>. Erişim tarihi: 21.11.2021.
- Görsel 6. MEB. 5.Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı. <https://tegmateriyal.eba.gov.tr/upload/uygulama/b07c0f09-99b0/266ba086cd92c68e8eb9da5e76d48da281bda9cc.pdf>. Erişim tarihi: 21.11.2021.
- Görsel 7. MEB. 5.Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı. <https://tegmateriyal.eba.gov.tr/upload/uygulama/b07c0f09-99b0/266ba086cd92c68e8eb9da5e76d48da281bda9cc.pdf>. Erişim tarihi: 21.11.2021.
- Görsel 8. MEB. 5.Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı. <https://tegmateriyal.eba.gov.tr/upload/uygulama/b07c0f09-99b0/9107f2d2d04db335056ba7b19dc64b17af34b400.pdf>. Erişim tarihi: 21.11.2021.
- Görsel 9. MEB. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı. file:///Users/macbookair/Downloads/T%C3%9CRK%C3%87E%20%205%20an%C4%B1ttepe%20(1).pdf. Erişim tarihi: 27.11.2021.
- Görsel 10. MEB. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı. file:///Users/macbookair/Downloads/T%C3%9CRK%C3%87E%20%205%20an%C4%B1ttepe%20(1).pdf. Erişim tarihi: 21.11.2021.
- Görsel 11. MEB. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı. file:///Users/macbookair/Downloads/T%C3%9CRK%C3%87E%20%205%20an%C4%B1ttepe%20(1).pdf. Erişim tarihi: 21.11.2021.
- Görsel 12. MEB. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı. file:///Users/macbookair/Downloads/T%C3%9CRK%C3%87E%20%205%20an%C4%B1ttepe%20(1).pdf. Erişim tarihi: 21.11.2021.
- Görsel 13. MEB. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı. file:///Users/macbookair/Downloads/T%C3%9CRK%C3%87E%20%205%20an%C4%B1ttepe%20(1).pdf. Erişim tarihi: 21.11.2021.



THE ROLE OF TEXTBOOK IN THE TRANSFER OF TURKISH FAMILY VALUES TO FUTURE GENERATIONS

Sebile YILMAZ, Levent MERCİN

ABSTRACT

Every society has a cultural and social way of life. "Values" have an important place in this way of life. Values of a society may be culturally specific to that society or may include universal elements. Because value or values cover a very wide area such as philosophy and social sciences. Values are facts that an individual should learn at a very young age and transform into behavior. This situation refers to a process that starts in the family and continues at school. The family is one of the most important building blocks in the formation of the lifestyles and values of societies. However, in order for the values given in the family to be sustainable, school-age children should repeat these values at school. School-age children can take values as an example from their environment, as well as acquire these values with academic information and visuals in textbooks.

Children can identify spiritually and perceptually by being influenced by the texts they read in the books and the visuals they see. Therefore, textbooks are not prepared like any other book. Therefore, while preparing textbooks, it is expected to consider the effect that the book may have on children. Visuals play an important role among the considerations. However, it is seen as a need to investigate the frequency of using values in the visuals in the current textbooks, the level of expressing the texts in the book visuals and whether the visuals are aesthetic in the context of artistic concerns. Therefore, in this research, the role of visuals in textbooks in transferring Turkish family values to future generations is emphasized. In this context, especially the visuals in the textbooks were examined and analyzed both in terms of expression and aesthetics. The research was limited to the 5th grade Turkish, Social Studies and Science books. The following conclusion was reached in the research, which was carried out using descriptive methods such as scanning model and work analysis technique: It was understood that some of the visuals in the books were insufficient to express the subject, and some of them were insufficient in terms of the aesthetic quality of the visuals. However, the visuals in the 5th Grade Turkish Textbook were found to be more adequate than the other books.

Keywords: Family, Turkish family values, visual, textbook, illustration